

Recordem sobretot que en el S. XII francès i sens dubte més tard, *bigot* s'usava com a sobrenom ètnic aplicat als normands (Baist, *ibid.*, p. 407), que per la situació de llur terra pogueren haver-ho rebut d'escandinaus o neerlandesos, i en particular de l'altra banda del Canal, com a conseqüència de llurs relacions amb els anglesos, que per aquell temps pronunciaven *bī God* 'per Déu'. Sense que calgui arribar a detalls és segur que un ús més abundós de pèl a la cara ha estat sempre mirat en el Mediterrani com a cosa dels homes del Nord europeu en general, i que les figures de gavatxos, britons i vikings mostatxuts han estat sempre entre nosaltres un lloc comú (no oblidem la proveniència de termes com cast. *guedeja*, cat. *tupè* i el mateix *mostatxo*). Si la moda del bigoti va venir de França com tantes altres, el mot castellà pogué significar originàriament 'francès', com a generalització de 'normand'.

En conclusió, ara com ara, em decanto a creure que el mot ja tenia en castellà una certa circulació a l'Edat Mitjana, almenys des de c. 1400 o el S. XIV, i en particular com a nom d'homes estrangers amb mostatxo, i més o menys sovint aplicat així mateix al bigoti que duïen; el mot havia entrat en la seva forma normanda i havia quedat en un ús limitat a algunes zones o a certs grups socials i certs tons de llenguatge; i des de c. 1500, en créixer bruscament el contacte popular amb gent alemanya, austríaca i suïssa, es transfongué al vell terme ja existent el nou *bei Gott* (en la forma indicada per Baist i sense modificar el detall fonètic) convertint el que fins llavors era una expressió d'ús intermitent i de sentit poc precís, en el mot definitiu i acceptat per tothom com a nom de l'ornament capillar dels llavis.

En tot cas no es poden acceptar les altres etimologies proposades. Entre altres coses que es poden objectar a totes, i que comproven la consciència —altrament comuna en la gent de l'època— que estem davant d'un mot importat de fresc des d'una altra llengua, hi ha el fet palpable de les terminacions en *-t* i en *-de* (alternant amb *-te*) prova eloqüent de la introducció forana i encara conscient en la memòria comuna. Sainéan, *Les Sources Indig.* 1, 71-72, fixant-se en el paral·lel francès *bouc* 'perilla', pròpiament 'boc', i en *bion* 'cabrit' i 'rínxol, cabell arriçat' en el dialecte d'Anjou, proposa identificar amb el francès popular *bique* 'cabra' (*bique* solament en algun rar dialecte) per comparació amb els flocs de pèls del cabrum: inversemblant en molts sentits, i en particular impossible perquè llavors ja s'hauria de trobar un *bigot* 'mostatxo' ultrapirenaic, que no ha existit enlloc de França.

Quant a la idea de Spitzer, *ZRPb.* XLIV, 190, acceptada en el *REW* (1095), de considerar *bigote* derivat de *BIGA*, per al·lusió a les puntes retorçades i dirigides enlaire, suposaria una comparació grotescament exagerada, solament concebible si es tractés d'un mot murriesc o de la creació individual d'un escriptor humorístic o conceptista, ben diferent de l'al. *knebelbart* en què voldria recolzar-lo l'autor,

car no solament és força dubtosa l'etimologia d'aquest a base de *knebel* 'garrot', sinó que el pas de 'garrot' a 'biga' canviaria allò que apareix com a mera ponderació en una idea desorbitada i estrafalàriament estranya al sentit comú de la gent. Per a algunes cites i més detalls relacionats remetem a *DCEC*, s. v.

DERIV.: *Bigotera* [1803, Belv.]. *Bigotut*.

1 Oïda fins al Sud, a Cocontentina, 1963; Ed. Mtz. Ferrando, «El Camí», 2-ix-1933; Renat, id. 14-iv-1934. — 2 Covarrubias el 1611 diu que és «vocablo francès», Sánchez de las Brozas (1580) que era «vocablo alemán». Almenys pel que fa al dilema entre procedència interna o estrangera tots dos eren gent superlativament ben informada.

BIJUTERIA, 'comerç i repertori de joies falses, o de cul-de-got, i d'ornaments brillants i barats', del francès *bijouterie* 'joieria', derivat de *bijou* 'joia', que designa especialment els joiells preuats, bufons i pañosos sense arribar a ser d'un valor preciós o de sumptuosa magnificència. □ 1.ª doc.: c. 1785, Baró de Maldà.

D'un viatge a Narbona explica que «a laeixida de la Cathedral se troba lo carrer major, ahont hi ha alguna butiga de *bijuterie* i altres butigas de telas y de paños» (*Excursions*, ed. Massó i T., p. 147). Del francès ve també el cast. *bisutería*, mot ja usual en el segle passat (Baralt, 1874, *Dicc. de Galicismos*), i sembla que ja hi alludeix A. de Capmany, al qual per purisme han refusat admissió l'AcEsp. i els diccionaris castellans. Forma adaptada segons la pronúncia castellana, que no posseint el fonema z ni ž els confon en la imitació vulgar de la pronúncia francesa; aquesta forma acastellanada s'ha usat també a Barcelona (pron. amb z); no figurant en els diccionaris castellans, tampoc l'admeteren en l'una ni en l'altra forma els catalans, adaptats d'aquells: manca encara en els del S. XIX i en *AlcM*, ja no en el *DFa*.

El francès *bijouterie* [mj. S. XVIII] és derivat de *bijou*: aquell ha reemplaçat els termes tradicionals com *joaillerie*, *orfeverrie*, etc., en l'ús de la llengua viva; *bijou* també ha tendit a supplantar *joyau*, si bé coexisteixen en el llenguatge literari o emfàtic, aquest amb el sentit de 'joielli de gran valor, de summe preu, de gran sumptuositat', l'altre amb el de joia bufona, gentil i visible, sovint costosa, però sense especial ponderació. Aquesta distinció ha conduït, ajudant-hi la tècnica publicitària i de foment comercial, mitjançant l'abús d'una expressió d'idees més luxoses, al valor depreciat que ha pres *bijuteria* entre nosaltres. El fr. *bijou* entrà tardanament en la llengua comuna, per la porta de l'ús popular de París, i segurament primer com a nom de les joies de les provincianes de terres riques com l'Alta Bretanya i Baixa Normandia; apareix primerament el 1460 com a terme provincial de Bretanya. Veg. Bloch, s. v., i *FEW* 1, 389a. Es prengué del bretó *bizou* 'anell amb pedra engastada', derivat del bretó *biz* 'dit', que és el nom d'aquesta part de la mà en totes les llengües cèltiques (Pok., *IEW*, 481.34).